

Drivkrafter bakom den senaste tidens polarisering och uppgradering av jobb i Europa: European Jobs Monitor 2014

Sammanfattning

Inledning

Under glansperioden före den stora konjunkturedgången 2008 tillkom det nästan 30 miljoner nya jobb på de europeiska arbetsmarknaderna. Sedan dess har sex miljoner jobb försvunnit och arbetslösheten nådde en topp på 11 procent 2013, den högsta nivån på över ett decennium.

I den tredje årliga European Jobs Monitor-rapporten detaljgranskas den senaste tidens förändringar av sysselsättningen på nationell och europeisk nivå under de två åren från det andra kvartalet 2011 till det andra kvartalet 2013. En jobbaserad metod tillämpas där jobben rangordnas efter lön och sedan grupperas i fem lika stora kategorier (kvintiler), från de lägst avlönade till de högst avlönade. Nettoförändringen av sysselsättningen mellan den inledande och den avslutande perioden (uttryckt som antal anställda) för varje kvintil i respektive land summeras för att fastställa om det skett en nettovinst eller en nettoförlust av arbetstillfällen. Denna analysmetod gör det möjligt att beskriva sysselsättningsförändringarna kvantitativt (hur många arbetstillfällen som skapades eller gick förlorade) och kvalitativt (vilka sektorer och yrken som berördes mest).

I rapporten granskas även några av de troliga drivkrafterna till den senaste tidens förändringar av sysselsättningsstrukturen: tekniska framsteg, mätt som jobbens innehåll av kognitiva uppgifter och rutinuppgifter; globalisering och handel, mätt som möjligheten att flytta arbetsuppgifter till andra länder eller direkt internationell handel; och arbetsmarknadens institutioner.

Sammanhang

Europa 2020-strategin för smart och hållbar tillväxt för alla innehåller ett åtagande om att främja hög sysselsättning och produktivitet. Detta medför att Lissabonmålen om fler och bättre arbetstillfällen åter hamnar i fokus. Det krävs fler arbetstillfällen för att komma till rätta med problemet med den allt större arbetslösheten. Men Europa behöver också bättre och mer produktiva arbetstillfällen om medborgarnas levnadsstandard ska kunna stiga igen i en expanderande, integrerad global ekonomi.

I Europeiska kommissionens sysselsättningspaket från 2012 pekas de sektorer ut som har störst potential för ökad sysselsättning: vård och omsorg, IT-sektorn, personliga tjänster och hushållstjänster – och så den lovande men svårdefinierade kategorin "gröna arbetstillfällen". Den jobbaserade metod som används i rapporten ger aktuella uppgifter om sysselsättningen och arbets kvaliteten för branscher och yrken med såväl stigande som sjunkande sysselsättning.

Den jobbaserade metoden har särskilt använts för att bedöma i vilken utsträckning sysselsättningsstrukturerna i de utvecklade ekonomierna polariseras, så att antalet jobb med medelhöga löner antingen minskar eller uppgraderas (så att antalet högt kvalificerade jobb med höga löner ökar) i takt med att tillgången på högt kvalificerade arbetstagare ökar. De här resultaten tyder på en polarisering av sysselsättningen på vissa arbetsmarknader, och knyter på så sätt an till de allmänna farhågorna om ökande ojämlikhet.

Resultat

De senaste förändringarna av sysselsättningsstrukturen

- Sysselsättningsnivåerna i EU-28 minskade med ungefär 1,3 miljoner under perioden 2011–2013. Största delen av nettosysselsättningsförlusterna fortsatte att gälla jobb med medelhög lön och jobb med låg till medelhög lön inom bygg- och tillverkningsindustrin.
- Återhämtningen av tillväxten inom högkvalificerade, höglönlade jobb fortsatte. Nettosysselsättningstillväxt kunde endast konstateras inom den översta kvintilen i lönefördelningen.
- Tjänstesektorn står nu för mer än 70 procent av sysselsättningen. Huvudkällan till sysselsättningstillväxten har varit kunskapsintensiva tjänster. De två jobbtyper som hade den största sysselsättningstillväxten var välavlönade (översta kvintilen) jobb inom vården och IKT-yrken inom datorprogrammering, konsulttjänster och relaterade verksamheter.
- De senaste sysselsättningsförändringarna har varit mindre polariserande än de som skedde under krisens kulmen 2008–2010. Det sammanlagda förändringsmönstret under 2011–2013 var uppgradering med viss polarisering, i stället för polarisering med viss uppgradering som under perioden 2008–2010.
- Kvinnor står för en större andel av den senaste sysselsättningstillväxten inom den översta kvintilen. Män står å sin sida för en större andel av sysselsättningsminskningen inom jobb med medelhög lön och av tillväxten inom låglönlade jobb. Sysselsättningsförändringarna för män har varit påtagligt polariserande, medan den har varit mer uppgraderande för kvinnor.

- Den senaste tidens starka tillväxt inom deltidssarbeten har varit den viktigaste bidragande faktorn till den långsiktiga tendensen till avstandardisering av anställningsförhållandet. Även om det traditionellt främst varit kvinnor som haft deltidssanställningar har den senaste tillväxten varit jämnt fördelad mellan kvinnor och män. Nya deltidssanställningar för kvinnor har varit vanligare inom välavlönade jobb medan de för män tenderat att tillhöra låglönlade jobb.

Drivkrafter för strukturell förändring

- Under den långa perioden av ekonomisk expansion mellan 1995 och 2007 var uppgradering det vanligaste mönstret för strukturell förändring av sysselsättningen i Europa, och den var starkt kopplad till jobbens kognitiva innehåll. Med andra ord expanderade sysselsättningen mest konsekvent i Europa under senare år för de jobb som är mest intensiva när det gäller informationsbehandlande arbetsuppgifter.
- Till skillnad från tidigare forskning på detta område konstaterades inte något klart samband mellan jobbens innehåll av rutinarbetsuppgifter och polarisering av jobbstrukturerna. Det fanns visserligen ett negativt samband mellan rutininnehållet och sysselsättningstillväxt (jobb med hög grad av rutinarbete tenderade att öka mindre än jobb med en låg grad av rutinarbete), men denna effekt bidrog snarare till uppgradering än till polarisering.
- I vissa fall föreföll det finnas ett mer signifikant samband mellan möjligheten att flytta jobb till andra länder och polarisering. Jobb som kräver mindre social interaktion återfinns ofta i mitten av yrkesstrukturerna. Denna typ av arbetstillfällen ökade relativt sett mindre än andra under den period som undersökts.
- Många fall av jobbpolarisering kunde dock inte förklaras genom någon av nyckelfaktorerna teknisk förändring eller globalisering. Detta pekar på en tredje faktor som är mycket svårare att testa empiriskt än de båda andra faktorerna, nämligen arbetsmarknadspolitik och relaterade institutioner.

Mer information

Rapporten *Drivers of recent job polarisation and upgrading in Europe: European Jobs Monitor 2014* (Drivkrafter till den senaste polariseringen och uppgraderingen av jobb i Europa: European Jobs Monitor 2014) hittar du på <http://www.eurofound.europa.eu/ef1419.htm>.

För mer information, kontakta forskningschef Enrique Fernández-Macias: efe@eurofound.europa.eu.